

voorbij zal zijn. Van den 47sten tot den 51sten brief waagt de geneeskundige auteur zijne pen op het gebied van de godsdienst, ook voor hem "de gewichtigste van alle menschelijke aangelegenheden," en ijvert hij tegen het geven van leerstelling onderwijs aan jonge kinderen en tegen het van buiten leeren en werktuigelijk opzeggen van gebeden, geenszins nogtans tegen het bidden zelf, dat hij uitlokken en aanmoedigen wil, mits het kind datgene bidde wat het *zelf* voelt en denkt. Wie ook des Schrijvers denkbeelden hieromtrent niet deelen moge, ieder moet de koraatheid achten, waarmee hij in zijn boek eene overtuiging uitspreekt, van welke hij te voren weet dat zij aan vele lezers aanstoot, ja ergernis geven zal. In den volgenden brief handelt de Schrijver over het nut van lichaams oefeningen, voornamelijk voor de meisjes. Zijne rede-nering over de gymnastiek is oppervlakkig, onbepaald, geenszins getuigende van bekendheid met de zaak door eigen onderzoek. Ref. ondervindt dagelijks meer en meer dat de gymnastiek voor de meisjes meer is dan eene (welke?) soort van "overgang tot den (welken?) meer edelen vorm der danskunst," gelijk Dr. PLATT zoo raadselachtig te kennen geeft en dat zij (moge ook Dr. PLATT van eene andere meening wezen) in den regel grootere waarde bezit voor het meisje dan voor den knaap. — De laatste brieven handelen over de gemoedsstemming der zwangere — een onderwerp, dat reeds in de eerste brieven ter sprake gebragt was, — over het plan der jonge moeder om de tot dus verre tot haar gerigte brieven in het licht te geven, enz. Het geschrift wordt besloten met een wiegelied, dat — zeer onbeduidend zijnde — liever achterwege had moeten blijven.

De schrijfrant is levendig en tamelijk onderhoudend, nu eens ernstig dan weer schertsend; maar er is te weinig eenheid, te weinig samenhang in het geheel. Om der verscheidenheids wille en ten einde van zijne lezeressen niet te veel inspanning te vergen, springt de Schrijver hier en daar onverwacht van het eene onderwerp tot het andere over en vermengt hij soms de meest ongelijksoortige zaken in eenen en denzelfden brief. Ook meent Ref. dat dit boek kieschheid mist; kieschheid toch is, wanneer men voor vrouwen schrijft, een sieraal zoo al niet een bepaald vereischte. In PLATT'S brieven komen te vele verloskundige bijzonderheden voor. De *mysteriën* der baring behoeven niet in *populaire* geschriften voor ieders nieuwsgierig oog gedrukt te staan: de inlichtingen, welke de aanstaande moeder nopens deze aller intiemste aangelegenheid verlangen mogt, kan zij van hare deskundige raadgevers of raadgeefsters, zelfs van oudere vriendinnen ontvangen: daargelaten nog, dat de beschrijving der verschillende soorten van barensweeën en de raming van den duur eener eerste bevalling op 24 uren, niet zeer geschikt zijn om aan onervarene, jonge dames kalmte te verschaffen. Ref. geloofte dan ook dat dit boek op de fijnst-veelende, edelstontwikkelde onder onze vrouwelijke landgenooten geen aangename indruk maken kan, maar... aan allen behagen, dat weet men van ouds, is onmogelijk; Dr. PLATT'S brieven hebben kans om aan velen te behagen en, in veler handen komende, kunnen zij *gezonde denkbeelden* nopens de opvoeding helpen verspreiden. *Gezonde denkbeelden* nopens de opvoeding zijn een der dringendste behoeften onzer eeuw.

Eene aanbeveling van ondergeschikten aard, maar toch eene aanbeveling is de betrekkelijk geringe prijs van dit geschrift: f 1.60 voor 280 bladzijden in kl. 8° met eene plaat.

G. A. N. A.

A. ZANDIJK, *Korte schets der heilkundige drainage*.
Goes. Schetsberg. 1859. 16 pag.

De door CHASSAIGNAC voorgelagen manier, om ter afvloeiing van den etter uit abscessen, caoutchouc buisjes met doorboorde wanden te gebruiken, op de wijze zoo als men bij den landbouw het overtollige water door buizen laat afloopen, is in bovenstaand werkje beknopt en duidelijk beschreven.

In tegenoverstelling van CHASSAIGNAC, die over of liever naar aanleiding van dit onderwerp een boek uit twee dikke deelen bestaande, *Traité de la suppuration*, schreef, heeft de Heer ZANDIJK in weinige bladzijden de behandeling en opening der abscessen besproken, het wezen (!) der drainage en den heilkundigen draineertoestel (een troisquart, draineerbuisen en draden) beschreven en de aanwending en nabehandeling behandeld.

Voor hen, die met de drainage niet door ondervinding bekend zijn, is deze brochure eene geschikte handleiding, waarvan de lezing mag aanbevolen worden. De methode toch heeft veel goeds in zich; door de plaatsing der buisjes wordt immers in vele gevallen de ruime opening der abscessen, hetzij acute, hetzij chronische, onnoodig, en bij diepe abscessen zijn de draineerbuisjes veel beter dan de steekwieken of de door velen vroeger gebruikte buisjes (elast. catheter en derg.), die niet doorboord waren.

T.

F. JORDAN, *Inleiding tot de Clinische Heelkunde, benevens eene methode tot het onderzoeken en beschrijven van Heelkundige ziekten*; uit het Engelsch vertaald door H. W. VAN BOVEN. Goes. Schetsberg. 1859. 138 pag.

De Schrijver van dit (even als het vorige der Redactie ter aankondiging toegezonden) werkje is niet tevreden met den tegenwoordigen toestand der Heelkunde. Hij noemt de heilkundige wetenschap onvolledig en onzeker, en de oorzaken hiervan velerlei. "Sommige daarvan kunnen verwijderd worden, andere niet. Onder de laatste kan men die rangschikken, welke voortvloeijen uit de geheimzinnige magten, zaamgevat onder drie hoofdklassen, solidarismus, humoralismus en vitaliteit. Deze magten worden, in betrekking tot het menschelijk geslacht beschouwd, met regt geheimzinnig genoemd; zij zijn dit nog te meer, naarmate wij in ieder individu, hare verwarring barend veranderlijkheid ontdekken."

Maar gelukkig zijn er, volgens den Schrijver, ook oorzaken die verwijderd kunnen worden, oorzaken af te leiden uit eene min goede wijze van beoefening der wetenschap, en vooral van onderzoek der ziekten; dit betoogt de Schr. in het vervolg der Inleiding op weinig minder verwarde manier dan hij in het begin van dit eerste Hoofdstuk doet. De Schrijver wil den student daarom helpen en geeft, na eenige *Opmerkingen over het waarnemen en verslag geven van heilkundige ziekten*, na eene *Methode tot het onderzoeken en verslag geven van heilkundige ziekten*, na eene zeer oppervlakkige beschrijving der *Instrumenten en andere hulpmiddelen ten gebuike bij het heilkundig onderzoek*, een Hoofdstuk over de *Analytische waarde der heilkundige symptomen*, om te eindigen met het uitvoerigste van het geheele werk, eene heilkundige symptomatologie, eene *synthetische waardering der heilkundige symptomen*, waarin aphoristisch de verschijnselen van de meeste heilkundige ziekten in een 300tal artikelen worden aangegeven.

Ik moet bekennen het groote nut voor den leerling niet in

te zien, dat de Schrijver zich van deze dorre opsomming van verschijnselen voorstelt, die hoogstens gebruikt zou kunnen worden als leidraad voor mondelinge voordragten van een docent, maar voor eigen studie ongeschikt is, en naauwelijks als repetitorium kan dienen. — De sanguinische verwachtingen van den S. zullen dus wel niet vervuld worden. Welligt komt het boek echter in handen van vele leerlingen, en daarom kan ik eene aanmerking, die minder den inhoud dan den vorm van het werk betreft, niet terughouden.

De chirurgen zijn in Engeland, maar ook hier te lande, veelal geneigd om de namen der ziekten en ziekte toestanden in vreemde talen, liefst in Latijn, uit te drukken. Ik wil hiertegen niet te velde trekken, maar moet toch opmerkzaam maken op de noodzakelijkheid om die termen juist en zonder fouten te gebruiken, vooral in leerboeken. JORDANS werkje wemelt van Latijnsche uitdrukkingen, die op zeer slordige wijze ter nedergesteld zijn. Zonder nu te willen stilstaan bij ettelijke, soms naïve drukfouten, als gangliones, tumores fibro-cellulosae, speculum auri voor auris, rententio (veelmalen) voor retentio, pyaemi en adhaesi (veelvuldig) voor pyaemie en adhaesie enz., heb ik hier vooral in het oog de vitiëuse spelling van namen, die telkens terug komen, als synchisis voor synchysis, moluseum voor moluseum, rachitis voor rhachitis, hypopion voor hypopyon, scirrus voor scirrhus, dilirium voor delirium, stetoskoop, stethoskoop voor stethoskoop, mixturitio voor micturitio, troicar voor troisquart, coloid voor colloïd, pneumathorax en haemathorax voor pneumatothorax en haematothorax, idiopathisch voor idiopathisch, phlebolites en phlebolitis voor phlebolithus, foeniculus spermaticus enz.; van eigennamen als HELMHOLTS, LIBREICH, REUTE voor HELMHOLTZ, LIBREICH en RUETE, en niet minder het gebruik van barbaarsche woorden als *bursitis* voor cystitis, *vaginitis* voor elythritis, *corneitis* voor keratitis, *conjunctivitis* voor syndesmitis, *tonsillitis*, *prostatitis*, enz. Wie aan deze kakographie de meeste schuld heeft, de Schrijver of de Vertaler, weet ik niet. Het boekje had men, dunkt mij, best onvertaald kunnen laten.

T.

B E R I G T E N.

BINNENLAND.

Bij Kon. besluit van den 11den Decemb. j.l., zijn de noodige gelden beschikbaar gesteld om, ter bevordering der gezondheid van de manschappen, alle lokalen waar troepen gekazerneerd zijn, te doen verwarmen. Dientengevolge zijn de chefs der verschillende corpsen van het leger door den Minister van Oorlog gemagtigd, om aan dit besluit gevolg te geven.

[Bij de dezer dagen vastgestelde begrooting voor het hoofdstuk Oorlog voor 1860, is de voeding van den soldaat aanmerkelijk verbeterd: het ration brood is van 50 op 75 lood gebragt, terwijl bovendien de soldij is verhoogd.]

— De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft in haar Verslag nopens de staatsbegrooting, hoofdstuk Binnenl. Zaken, over 1863, o. a. het volgende opgenomen omtrent afdeling IV: „In eene afdeeling betuigde men zijne tevredenheid, dat er thans meer leven schijnt gekomen te zijn in de bewerking der *geneeskundige wetten*. Men voedde de hoop, dat dit weldra zou leiden tot eene aanbieding dezer wetgeving, en dat ook eene wet op de *vecartsenijkunde* daarbij niet zal gemist worden. Men achtte eene regeling van dit laatste onderwerp, hetwelk zoo verschillend behandeld wordt in onderscheidene gewesten, alzins wenschelijk.”

De Regering heeft daarop geantwoord als volgt:

„Het wederaanbieden der geneeskundige wetten zal bespoec-

digd worden, zoo veel dit mogelijk is. Wanneer de uitoefening der geneeskunde wettelijk geregeld zal zijn, zal aan de regeling der *vecartsenijkunde* terstond de hand worden geslagen.”

— Het aantal studenten der Groninger Hoogeschool bedraagt thans 186, waarvan studeren in de geneeskunde 24, in de wis- en natuurkunde (ook voorbereidend voor de geneeskunde) 21.

Het getal der studenten, ingeschreven aan de Hoogeschool te Leiden, bedraagt 522, waaronder in de geneeskunde 85 en in de wis- en natuurkunde 10.

’s **HEERTOGENBOSCH**. — In de raadszitting van 14 December j.l. hebben Burg. en Weth. een rapport ingediend betreffende eene uit het oogpunt van gezondheidsleer belangrijke aangelegenheid n.l. betreffende de oorzaak van de ziekte, welke onlangs — zoo als ook in dit *Tijds.* werd berigt — hier onder het vee heeft gewoed, waarvan wij het volgende ontleenen: „Toen de ontstane ramp ter onzer kennis kwam, hebben wij terstond de hulp ingeroepen van een rijks-vecarts, die de schriftelijke verklaring aflegde, dat de sterfte aan niets anders was toe te schrijven, dan aan het uitbreken eener allergevaarlijkste ziekte, het zoogenaamd miltvuur, weshalve hij het Stedelijk Bestuur ernstig aanraade de aangetaste beesten onder den grond te bedelven, en geheel onbruikbaar te maken. Daarna echter vernamen wij omstandigheden, die meer dan waarschijnlijk maakten, dat de sterfte was toe te schrijven aan het gebruik van zekere spoeling. Er was toch opgemerkt dat slechts die beesten gestorven of ziek geworden waren, die de spoeling hadden gebruikt, op een en denzelfden dag gehaald bij de heeren VAN DE GRIENDT, branders alhier. Ofschoon een onderzoek dier spoeling toen zeer gebrekkig zijn moest, vermits reeds 8 à 10 dagen verlopen waren, sinds de beesten die spoeling gebruikt hadden, achten wij ons echter verplicht, om alle ongerustheid bij de veehouders terug te nemen, tot een scheikundig onderzoek te doen overgaan, dat aanvankelijk door den heer BOLSJUS, en daarna door den Heer A. VAN DEN DRIES, beide Apothekers en Scheikundigen alhier, werd bewerkstelligd. De uitslag was dat daarin bevonden werd eene stof verkregen, welke na door behoorlijke voorbereidende behandeling in een kleurloos zuur vocht opgelost te zijn, de verschillende kenmerkende eigenschappen had eener tinverbinding, en waarin tevens ijzer en een gering kopergehalte, behalve de overigens normale bestanddeelen van organische lichamen zich voordeden, welke bestanddeelen den dood der beesten konden hebben veroorzaakt. De Heer VAN DEN DRIES verklaarde ook dat hij zich ook zoude beijverd hebben te onderzoeken, of de spoeling ook soms bevatte het zoogenaamd *secale cornutum*, of ook de ergotine, dan dat de hem ter hand gestelde spoeling reeds tot bederf overgegaan was, hetgeen een onderzoek daarnaar onmogelijk maakte. Het schijnt dus veilig er voor te mogen gehouden worden, dat de sterfte moet worden toegeschreven niet aan eenige besmettelijke ziekte, maar aan het, op welke wijze dan ook, aanbrengen van schadelijke bestanddeelen in de voor het gestorven vee gebruikte spoeling.”

AMSTERDAM. — Blijkens gedane afkondiging, d. d. 23 December j.l. heeft de gemeenteraad, den 28 September l.l. vastgesteld eene verordening op de heffing van kosten voor *wetenschappelijke onderzoekingen en voor keuring van levensmiddelen* afgekondigd den 19 Maart 1858. — Wij vestigen de aandacht van alle leden van gemeentebesturen op dit stuk, ten einde daarvan het noodige gebruik naar aanleiding van artt. 17 en 15 der Verordening omtrent de keuring van levensmiddelen moge worden gemaakt in ieders resp. gemeente.

* Bij vonnis van het Kantongeregt (vierde kanton) d.d. 16 Nov. 1859 is c. EYGENHUISEN Droogist, handelende onder de